מדרש · אגדה · מדרש רבה · מפרשים · מתנות כהונה

מתנות כהונה על רות רבה

רבי ישששכר בער

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מתנות כהונה על רות רבה

רבי יששכר בער

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מתנות-כהונה-על-רות-רבה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פתיחתא 5
פסקה א 5
פסקה ב 5
פסקה ג 6
פסקה ד 6
פסקה ה 7
פסקה ו 7
פסקה ז 7
פרשה א 8
פסקה א 8
פסקה ב 8
פסקה ד 9
פסקה ה 9
פרשה ב 10
פסקה א 10
פסקה ב 10
פסקה ג 11
פסקה ד 11
פסקה ה 11
פסקה ו 11
פסקה ח 11
פסקה ט 12
פסקה י 12
פסקה יא 12
פסקה יב 13
פסקה יג 13
פסקה יד 13
פסקה טו 13
פסקה טז 13
פסקה יז 13
פסקה יח 14
פסקה יט 14
פסקה כ 14
פסקה כא 14
פסקה כב 15
פסקה כג 15
פסקה כד 15
פרשה ג 15
פסקה א 15
פסקה ד 15
פסקה ה 18
פסקה ו 18
פסקה ז 19
פרשה ד 19
פסקה א 19
פסקה ב 19
פסקה ג 20
פסקה ד 20
פסקה ה 20
פסקה ו 21
פסקה ז 22
פסקה ט 22
פרשה ה 22
פסקה א 22
פסקה ב 24
פסקה ג 24
פסקה ד 24
פסקה ה 24
פסקה ו 24
פסקה ז 26
פסקה ח 26
פסקה ט 26

פסקה י 26
פסקה יא 26
פסקה יב 26
פסקה יג 27
פסקה יד 28
פסקה טו 28
פרשה ו 28
פסקה א 28
פסקה ב 29
פסקה ג 29
פסקה ד 29
פרשה ז 30
פסקה א 30
פסקה ב 31
פסקה ג 31
פסקה ה 31
פסקה ז 31
פסקה ח 32
פסקה ט 32
פסקה י 32
פסקה יא 32
פסקה יב 33
פסקה יג 33
פסקה יד 34
פסקה טו 34
פסקה טז 34
פרשה ח 34
פסקה א 34

פתיחתא

פסקה א

אלא בשומע. שישמע בעל דין ולא שלא בפניו:

ישראל כשאר כל האומות. ולא יותר כמו סבתא וכו' שכולם שמות אומות הם וכן הוא במכילתא בהדיא:

כדי שיהיה לי גרסי':

שרי אומות העולם. שרים של מעלה:

ה"ג אלו יורדין לג"ע:

ה"ג **קרבת על חד מן קאמיא**. ה"ג בב"ר פ' ס"ה מן קאמיא מהו דין לשון קאמיא קיומא. פירוש מעומד:

ה"ג רבי אלעזר ורבי יוחנן חד אמר בצדקה וכו':

מתמוגג. לשון המסה:

ביסם. נתחזק על בוריו וכן בב"ר פ' ס"ו נתבסם העולם ובמדרש חזית סוף פסוק לסוסתי ונראה דצ"ל ביסס לשון כן ובסיס וע"ל במדרש חזית:

ה"ג פטרונך ור"ל אמר אע"פ כו':

מהני וכו'. מועיל בדין:

ה"ג אלהיך אנכי על גבך:

ה"ג שקראתי אתכם אלהים שנאמר אלהים לא תקלל:

פסקה ב

על ידי שנתגעשו. שהיו רועשים וחרדים במלאכתם כדמפרש ואזיל וכן הוא במדרש קהלת בפסוק טוב שם משמן טוב ומאמר זה הוא במסכת שבת בפרק האורג ול"ג שנתגעשו:

באותה שעה. באותו פרק שמת יהושע:

פוצמו. לשון בנין פצימין ומזוזות כדאמרינן בין פצים לחבירו וה"ג בילקוט יהושע זה עוסק בביתו:

לפרש ונפש וכו'. לקיים פסוק זה כלומר שהיו מקיימין כן בעצמן ובס"י ובילקוט רות ויהושע ל"ג ליה:

ה"ג תרעב נתעצלו מעשות ג"ח וכו':

הרעיבן וכו'. ע"ד שנא' לא רעב ללחם וגו' כ"א לשמוע דבר ה':

תרדמה. נבואה כדאמר בנפול תרדמה על אנשים:

ה"ג **רבתה הנבואה רבתה ואת אמרת תפיל כמה דאת אמר נפל שעריהן כו'**. כזה שהוא אומר נתרבה שער של הפירות:

דפוריא. פירות וכן הוא בב"ר פ' ע"ב וכן הוא בערוך ערך אפרייא הב' וכן בהרמב"ן פ' נח בברית הקשת:

וה"ג בספרים ישנים **כאיניש דאמר כו'**. כל כך היתה הנבואה מפורסמת כזה שאומר הרי לך השק והרי הסלעים והרי הסאה למדוד בו מעתה אינך חסר כלום רק קום ואכול ודוגמתו תמצא בויקרא רבה פרשה ל"ו והכי גרסינן תקום אכול דאמר רבי כו':

פסקה ג

עשו הרשע וכו'. ר"ל אומה הוא עשו:

גנבתון וכו'. פי' הדיין אומר בעלילה גנבתם והם אומרים לא גנבנו הרגתם והם אומרים לא הרגנו והדיין אומר וכי לא גנבת לשון תימה על זה לא שאלתי אלא הגד נא לי מי גנב עמך וכן מוכח פ' נח ופ' תולדות ופרשת דברים:

יזמי להון. פירוש קניס אותם לשון זימיות וגלגוליות ורבים הם בספר הזה ועיין בויקרא רבה סוף פרשה ל"ג ומצאתי שצ"ל יומי להון פי' משביע אותם אבל אין צורך ויגידו עליו ריעיו וכו':

ארנונך וכו'. כולם מיני מסים הם מאדם ובהמה וקרקעות:

וזר שעשה גרסי':

ה"ג ובאין על ישראל בגזירות איש הבאים מנח שנקרא איש וזר שהם עובדין כו':

ה"ג וזך ישר פעלו זה הקב"ה:

ה"ג הפכפך דרך אלו ישראל שנאמר דור תהפוכות המה איש ואיש ישראל נשבע וזר שעשו עצמן לפני הקב"ה כזרים שנאמר בה' בגדו וגו':

שכרם שלם גרסי':

פסקה ד

שבכבודך את גרסי':

במרוצה. ברצון בדעה צלולה:

הפליג. הרחיק ומראה בפני הבריות שאינו מקפיד עליו:

אמר להם הקב"ה מה אתם גרסי':

הפליג דעתו מהם גרסי':

הכי גרסינן הפכפכין הם טרחנין וכו':

באומה אחרת אי אפשר וכו'. כדמסיים לעיל:

פסקה ה

ה"ג כך כשועלים בחרבות ולא עליתם בפרצות כמשה:

ה"ג **בתוך הפרצה כמשה שאלו עליתם בפרצות כמשה הייתם וכו'**. והענין מזכות ג' אבות היה גודר הפרצה משלשה צדדין וזכות משה עמד בפרץ בצד הרביעי:

פסקה ו

ושם האיש:

כיון דאתת וכו'. כיון שבאת הצרה הלכת לך ועזבת אותם ותוכן הענין שהקב"ה בקש להסתירו מפני מדת הדין שלא תפגע בו ולפיכך כתיב סתם וילך איש ומדת הדין אומרת כיון דאתת וכו' ומכרזת ושם האיש וגו' כדי לפרסמו בדין של מעלה לעשות בו משפט וכן הות ליה וכן בילקוט רות:

ה"ג **ר' יוחנן אמר סובלין אין כתיב וכו'**. סובלין פי' הפרנסים והאלופים סובלים טורח העם:

מסרס קרא. כלומר אל תקרא מסובלים אלא סובלים ובירושלמי סוף פ"ב דר"ה מהפך ר"י לר"ל וגרס מסרס קרא בדברי ר"ל שהוא דברי ר"י לפי גירסת הספר ובכן עולה יפה יותר:

במשפט יבא וגו' גרסינן. וסיפיה דקרא עם זקני עמו ודרש שיעמיד אותם למשפט על שמאנו לשאת משאת העם:

ושם האיש אלימלך. י"ל דדייק בשמה שהכל אומרים אלי ועלי הוא כמלך כלומר שהכל היו נשמעים לו ולפיכך ושם האיש וכו' ולכן הקפיד עליו הקב"ה כשלא עמד לישא משאן. אבל בספר ישן גרס ואת אלימלך כד אתת וכו' וכן לעיל גרס ביום אף ה' ואת אלימלך כיון כו'. ואם כן יהיה הפרסום וההכרזה וילך איש וכל הפסוק כו'. וה"ג בס"י לכך נאמר וילך איש:

פסקה ז

ה"ג ר' תנחומא בשם ר' חייא רבה ור' ברכיה בשם ר"א:

הברבריין. כל מאמר זה נתבאר פ' לך לך וריש פ' שמיני וריש מגילת אסתר:

ה"ג **אומרים אוי לנו**:

ה"ג בזכות אברהם אבינו כיון שבאו כשדים ונזדווגו לו הכל צווחין ווי ווי הה"ד וכו':

ה"ג עין שעשתה מדת הדין בעולם:

הוא קדש. כלומר הוא כתיב:

ה"ג פדגוג א' והיה מבקש להמיתו אמר כו':

ה"ג גדיים אם אין גדיים אין תישים אם אין תיישים אין צאן:

ה"ג ועליו הכתוב אומר:

ה"ג שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ומאותה שעה וכו':
ה"ג תלמידיו היו אלא מלמד שהיו חביבין עליו כבניו וכיון וכו':
הכי גרסינן ושרפוה באש אמרו אוי לנו כשירגיש המלך בדברים הללו:
הכי גרסינן ארבעה פסוקים כיון שהגיע לפסוק הה' היו צריה לראש מיד יקרעה בתער הסופר והשלך אל האש:
זבין בביעתא. במגלת אסתר גרס כל ביתא פי' אמר לקנות כל הבית הגדולים עם הקטנים.
וגירסא זו י"ל ל' רצון אמר לקנות אותן בכל רצונו:
טמיאון. גובה מס נקרא טמיון:
וגבו אותו. פרש"י בב"ר הגביהו קנס ממנו וענשו אותו ת"א ויגבין מיניה ובילקוט גרס וגינו לשון גנאי:
מה דבעא וכו'. מה שרצה לעשות לי עשיתי לו:
ה"ג כל מקום שנאמר ויהי משמש צרה ומשמש שמחה אם צרה וכו':
ה"ג אדם צופה בה מסוף העולם ועד סופו:
תורמוסין. מין קטנית:
לא תבנה הבית. ושוב עיין ריש מגילת אסתר:
ביום שחרב ביהמ"ק. שנאמר תם עונך בת ציון:
חסלת פתיחתא דרות בעזרת הש"י יתעלה שמו לעד ולנצח:

פרשה א

פסקה א

ויהי בימי:

פסקה ב

ועבדיה שמועה. עשה ממנו דרשה ברבים:
מבזין אותם. התורה נקראת אמם של לומדיה כמ"ש הכתוב כי אם לבינה תקרא ונעשית כזונה מפני שמורי תורה מתביישין משמועתם וזהו הובישה הורתם לשון הוראה:
חמשה שמות. בפ' קדושים דייק להו רש"י ז"ל וע"ש בתורת כהנים ובילקוט סוף כי תצא:
ה"ג שמקולקל במדה זו:
בדין. כו' האי כמשפט. פי' בדין כמו בכל מקום:
ה"ג למה נאמר במשפט במדה:
בכיס וכו'. כלומר אלא אף זו עשו:

פסקה ד

שמגלגל וכו'. לעתיד לבא:

ולא צמא וגו'. סיפיה דקרא כ"א לשמוע דבר ה' הוא:

ה"ג **עיקר אוותנטייה שלו היה**. ופירושו ממשלתו וגבורתו. ועיין פי' מאמר זה פ' בראשית ולך לך ותולדות:

ה"ג לעיל פ' לך לך ובפ' תולדות **שילא חטייא ויוחנא משתלמא** וכן הוא בפ' בראשית ופי' כעין טוביה חטא וזיגוד מנגיד:

שהיו יכולים לעמוד גרסי':

קרי עליהון. על סובלי יסורין:

ה"ג בפ' לך לך ובפ' תולדות ופ' בראשית וה"ג שם רש"י שנים באו בימי אברהם ר' הונא כו':

עבדת. עשתה פירות:

רעב שבא בימי שופטים גרסי':

לא יצא אדם לחו"ל גרסי':

ה"ג לא יצא ישראל לחו"ל ואלימלך יצא ונענש ומת הוא ושני בניו:

תניא כו'. כן הוא בפ' תולדות והכי מוכח בפ' בראשית ובילקוט וסוף פ' המוכר את הספינה:

לבוליטון. עשיר:

סבורין. כלומר סומכין עליו:

מעילת. מעוטף במעיל ובילקוט גרס מעוטף:

בסירקי. בשוק שמוכרין שם תבואה הכי מוכח ריש מגילת אסתר ובריש איכה פסוק רבתי עם והכי מוכח בירושלמי דשקלים דגרס שם ופחדת לילה ויומם זה הלוקח מן הסידקי וזהו המוכר תבואה כדמוכח במסכת מנחות דגרס ופחדת זה הלוקח תבואה מע"ש לע"ש ועיין עוד בירושלמי פ' ר"ע ובב"ר פ' מ"ח:

פסקה ה

ה"ג **להלן כתיב סוסיהן פרדיהם גמליהם** ופסוק הוא בעזרא סי' ב':

גרדום. מגורד וריק וערטלאי בלא כלום לפיכך כתיב איש סתם גבר בעלמא:

שדה עיר כו'. כל מקום דכתיב שדה פי' עיר. עיר פי' מדינה:

ה"ג עיר מדינה מדינה אפרכיא:

הכי גרסינן עבור בתוך ירושלים ופסוק הוא ביחזקאל סי' ט':

פרשה ב

פסקה א

אלא להדרש גרסי':

הכי גרסי' בס"י ובילקוט יהושע ודברי הימים בפשתי העץ לבית אשבע כו'. ומצאתי בספר אות אמת בשם נ"א דגר' בבוסמין היתה עסקה:

השבעו נא גרסינן:

משפחותיה. לשון רבים משמע משפחות הרבה משפחתה משמע משפחה אחת:

ה"ג משפחתה מאתים אנשים:

באו אלי וגו' גרסינן. ואסיפא דקרא קסמיך:

ה"ג מן החיים ושרף וכו':

שבאתה וכו' ועלו. בעלו למואב דרש נוטריקון באו ועלו לאב שבשמים:

ה"ג בס"י ובילקוט דברי הימים **ר' איבו ור' סימון אומרים הדברים הללו נאמרו מעתיקו של עולם ר' יהודה אומר דברים הללו סתומין כאן ומפורשין וכו'**. בספר יהושע:

כלי נגרות. קרי ביה חרש חציו קמץ וחציו פתח והשי"ן בימין ור' נחמיה קרי ביה חרש בסגול ובשמאל וזהו היוצרים לשון יוצר כלי חרש:

חרש כמשמעו גרסינן. פי' שאינו שומע:

ה"ג **עומדים על אופניים**. כלומר אתם שומעין מהם כל ענייניהם שאינם שומרין עצמם להסתיר דבר מכם:

אופניים. מנהגם וענינם:

ששרתה וכו'. י"ל שדרש גדרה לשון נבואה על שם שמרע"ה נקרא אבי גדר כלומר אב לכל הגודרים גדר והם הנביאים וכדאיתא ריש פרשת ויקרא רבה:

במלאכתו. דרש מלשון במלאכות אלהים:

ה"ג חלקיה שריא מחסיה כו':

אף חולדה גרסי':

פסקה ב

ויך אלחנן. פסוק הוא בשמואל ב' כ"א:

בפרוכת. כלומר בבנין הבית:

והוא אורגה. נותן ונושא בה על כל הצדדים ומושיבה על אמתתה:

רובן של סנהדרין וכו'. כוזבא גימטריא שלשים וששה שהוא רובן של סנהדרין או ע"ש שמכזיבין את הכל בחכמתן:

בשנים. עי' עוד בפרשת ויחי:

תהי נא ידך בי. דוד אמר כן דברי הימים א' כ"א:

שרופים. ע"ש שמסרו עצמם על קידוש שמו ית' אברהם בכבשן האש יצחק לישרף על גבי המזבח יעקב מסר ג"כ נפשו על שמו הגדול כדאיתא בהזוהר אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו לא אשתכח בר נש דמסר גרמיה על הש"י כמא דעבד יעקב אבינו:

שנשתתפו וכו'. ולפי' נקראו עתיקים שהקב"ה נקרא עתיק יומין:

פסקה ג

ה"ג **ושבה התורה**. ודרש וישובו לשון וישב ממנו שבי:

ממעתיקו של עולם. זה הקב"ה שהעתיקו מאין ליש ומשנה את טבעו כשירצה ופרש"י סוף פ' המוכר את הספינה מאתו יצאו כבושים ועוד מצאתי גירסות שונות ונלאיתי לכותבן ובס"י ובילקוט דרש הכי אפי' דברים שנתעתקו מהם החזירם שנאמר פסל לך וגו':

ומפורשין וכו'. בתורה שנאמר ויאמר ה' וגו':

החזיר אותן לו. טעות סופר הוא ונכתב ע"פ גי' הילקוט שכתבתי:

ע"ש וייצר. קרי היצורים כי הם עיקר יצירת הקב"ה וכוונתו בבריאת עולם:

ה"ג הקב"ה לבראת את עולמו:

ע"ש ויטע וגו'. והצדיקים יושבים בגן עדן שעליו נאמר ויטע ה' אלהים וגו':

פסקה ד

מכוזבים. נחסרו מן העולם כד"א אשר לא יכזבו מימיו:

מי שמבטל גר'. והם בטלו שיצאו מא"י שלא כדין כדלעיל:

ונסתפחו גרסי'. פי' ונדבקו כד"א ספחני נא ונספחו על בית ישראל ושוב עיין כ"ז סוף פ' המוכר את הספינה:

פסקה ה

פלטיאני. בני פלטין חשובים:

אבגניסטי. שרים וכן הוא בויקרא רבה פ"ב:

פסקה ו

פרוצים בעבירות גר':

ויהי שם. משמע שעכשיו קבעו דירתן:

פסקה ח

גילין. בני אדם שהם בני מזל א':

מביא הקב"ה לעולם גרסינן:
ארכיות. ממשלות:
שירי מנחות. כלומר כפסולת שנשאר כמו שירי מנחה הנאכל לכהנים ולא היה קרב על גבי המזבח ובילקוט גורס נעשית שיריים:

פסקה ט

ולא היתה וכו'. לא באתה לכלל זה שיתחדש ההלכה שיהו מותרים לבא בקהל מדרש עמוני ולא עמונית כדי שלא יהיו נענשים עליהם ובילקוט לא גרס ולא היו נענשים עליהם:
ה"ג **בן יושב על כסא**. וכן הוא בפ"ק דברכות וזהו שלמה שנא' וישב שלמה על כסא ה' למלך והכי מסיים בספר ישן:
כשלשים. כלומר כן מצינו כתיב כשלשים במלחמת העי וכן כארבעים כולם פי' חסר וכו':

פסקה י

ה"ג **שנאמר ונגש חורש וגו'**. ופסוק הוא בעמוס ט' והוא הבטחה על העתיד:
אבולין. כל הדרך והרחוב כן פי' הערוך בערך אבולאי וכן הוא בפ' מצורע:
צבעים גרסי':
ה"ג רק מיעוט אף הוא:
ה"ג בילקוט ופ' מצורע לבדי ועל לבדי להגיד לך:
אף הוא וכו'. פי' וכל עצמי שנשארתי הוא רק להגיד לך וכיון שאמר וכו':
הן ארץ כשדים וגו'. פסוק הוא בישעיה כ"ג:
הלואי לא היה. פרש"י בישעיה אשר לא כדאי הוא להקרא עם וכו' עד שהקב"ה מתחרט עליהם על שבראם כדאיתא במס' סוטה:
וכיון שאמר לו וכו'. עיין במה שכתבתי בפ' מצורע:
ה"ג **הרי הן טעונין חליצה ואח"כ וכו'**. עד טעונין נתיצה חזר בו מוטב ואם לאו באין על הבגדים וטעונים כיבוס. ואם לאו טעונין קריעה וכו':
יוצא. להסגר שבעת ימים חוץ למחנה ואחר כך בא אל המחנה:
ה"ג **אומרים אוי לנו**:

פסקה יא

מהרוכלין. דאם לא כן מי הגיד לה בעיירות שהיתה שם כדלעיל:
הכי גרסינן למעני למעני אעשה ופסוק הוא בישעיה סימן מ"ח:

פסקה יב
וכי לא יצא משם גרסי':
גמלים חמרים. מוליכי חמורים וגמלים:
הכי גרסינן פנה שבחה ניחא תמן דלא הות כולי עלמא הכא הא הוה יצחק כו'. ופי' הניחא שם גבי נעמי לפי שיצא זיו והדר העיר שלא היה שם אלא היא וכשיצאת פנה הזיו וההדר אבל כאן גבי יעקב הלא נשאר שם יצחק:
עברו כו'. דייק מדכתיב ותלכנה בדרך ותורה אקרי דרך:
הוצרה. לשון צרה שהיו מצטערים:
שהלכו בייחף גרסי' והכי גרסינן בילקוט בדרך מלמד שהולכות יחפות וגופן נוגעות בארץ וגי' הספר יש לישבו שבררו להם דרך לעצמם כדי שלא יפגעו בם עוברי דרכים:
לשוב אל ארץ יהודה. ר"ל דת יהודית:
בהלכות גרים. ותלכנה דרש לשון הלכה או דייק בדרך תורה אקרי דרך:

פסקה יג
ה"ג בילקוט ולא כן כתיב אשה לבית אמה ולא לבית אביה:

פסקה יד
כתובתיהן. אולי היתה היא ערב בעד הכתובות כי בארץ רחוקה היו ולא היו למחלון וכליון נכסים שתסמכנה עליהם:
ויעשה כתיב. פשוטו כמשמעו להורות לנו הקרי והכתיב בכמה מקומות בספר זה או נוכל לומר שלא יקשה עלינו למה ברכה אותן בלשון חסר ואמר יעשה כתיב והכתוב ירמוז לברכת רות ברכה שלמה והקרי רמז לברכת ערפה שאע"פ שמצאה מנוחה ויצא ממנה משפחה רבה וד' גבורים לא היה חסד שלם כי לא מבני ישראל המה וגם נפלו ביד הדביקה והנשארים מהרה יפולו:
מגילה זו אין בה כו'. כלומר רוב הסיפורין שבה אבל לא כולה שהרי למדים ממנה קצת דיני גרים ודיני חליצה וקנין אשר נרמז ברות:

פסקה טו
לאנשים וגו' גרסינן:

פסקה טז
לאיש וגו' גר' :

פסקה יז
שילדתי וכו'. הענין מבולבל הוא ובילקוט ישנו בסגנון אחר ועיין שם:

ה"ג אל בנותי אללי בנותי:
בשבילכם. ע"י שנשאו אתכם בגיותכם:

פסקה יח
הן לה' אלהיך גר':
פרוקופיא. פי' הערוך כבוד:
הוגעתני. תעגנה דרש:
הן קרבו וגו'. וזהו הלהן אם אל שכר הן:
ה"ג **אל בנותי**. אללי בנותי:
בשבילכם בי ובאחי גר':

פסקה יט
ה"ג ויד פגעה בם:
יד תבעו. מי יתן מותנו ביד ה' ויד פגעה בם גם יד ה' היתה בם. כך פירש בילקוט וקאי אדסלק מיניה על דור המדבר שהיה משה מדבר עמם ועיין בסדר שלח לך פי"ו:
ה"ג היתה בם לרעה ביוצאין היתה מגפה ביושבין לא היתה מגפה:
יוצאין. יוצאי מצרים שנגזרה עליהם מיתה במדבר. יושבים אלו הנולדים במדבר וכל הפחותים מבן עשרים שנה אע"פ שיצאו היו נחשבין כאלו לא נולדו עדיין ונקראו יושבין בערך היוצאים:

פסקה כ
ה"ג תשש כחן שהן מהלכות:
שנאמר ויגש וגו'. סיפיה דקרא ויתיצב מ' יום:
ה"ג **ממערות כתיב ממאה ערלות כו'**. פי' ממערות נוטריקון ממאה ערות:
שנתערו בה. גר' לשון מקורה הערה וכ"ה בפרק אלו נאמרין שהכל הערו באמו וכן הוא בפירש"י ורד"ק בספר שמואל ובספר הזוהר פרשת בלק אל תקרי ממערכות אלא ממערות וגי' הספר שלפנינו מוכח שבספריהם היה כתוב ממערות:
ה"ג **אף כלב א'** וכ"ה בפרק אלו נאמרין מאה פפי ונאני אחד. פפי איש. נאני כלב:

פסקה כא
של תיפלות גרסינן:
ה"ג בספר ישן הנה שבה יבמתך וגו' כיון ששבה אל עמה שבה אל אלהיה:

פסקה כב
ה"ג **לא תחטא עלי**. ופי' לא תעשה חטא ע"י ולא תקח עונש ופגע רעה מחמתי וכן מצאתי בספר ישן ובילקוט:
מ"מ דעתי כו'. וזהו לשוב מאחריך אף אם אעזבך לא אשוב מלבוא אחריך:
הלכות גרים. הן הגרסא בילקוט וגי' הספר יש לישבו שר"ל תלי תלים של הלכות:
קרקסיאות כו'. בתים ששוחקים בהם שחוק של הוללות:
לדור בבית שאין גרסינן:

פסקה כג
שכר פעולתי גרסי':

פסקה כד
לסגל. לאצור ולעשות סגולה:
אמרה לה וכו'. עד כי המות וכו' הכל הוא דברי נעמי:

פרשה ג

פסקה א
זה א' מד' גר'. ופי' ד' מקראות דומין בזה שמכלם נשמע שיפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב ולקמן חשיב לכולהו הסר המצנפת. כי לכלב חי. מעוות לא יוכל. וזה קטן וגדול:
זה שהוא כו'. כלומר כ"ז שהוא חי עובד שני אדונים ליוצרו וליצרו אם עושה רצון יוצרו מכעיס יצרו ואם עושה רצון יצרו מכעיס יוצרו וה"ג בספר ישן בהדיא:
נשתקע ג' ימים. היה שוכב נרדם כאלו הוא מת ואין נראה בו חיים רק מעט וצופה ענינים מעולם הבא:
ה"ג **הן הוית**. פי' היכן היית:
ומה חמית תמן. ומה ראית שם:
סלקין וכו'. עלו לבקר אותו א"ל אביו של תינוק שמעתם מ"ש זה התינוק:
תני וכו'. ספר להם המעשה:
מה דין דכתיב. עי' זה בפ"ק דגיטין:

פסקה ד
מא"ה. וישראל יצנפו העטרה:
את חסד וכו'. ששמך חסדא ומה שבא ממך הכל חסד ודברי חן:

יחובר וגו'. ולא נמצא מתפלל וכו'. הרי שהוא טובה לרשעים שמתפללין שתעקר ע"ז אף על פי שהוא נגד רצונם וזהו דכתיב כי מי אשר יחובר וגו' מפני שנתחברו לישראל בזה שהצריכם להתפלל על עקירת ע"ז שלהן באה להם טובה:

ה"ג בירושל' דפ' הרואה **יבחר כתיב אל כל החיים וגו' אפילו אותן וכו'**. וז"ש יבחר כתיב לאשמועינן אתא הכתוב וכן מנהגו בכמה מקומות ובמדרש קהלת גרס יבחר כתיב מי יבחר יצר טוב מיצר הרע אלו הצדיקים מי יבחר יצר הרע מיצר טוב אלו הרשעים אל כל החיים יש וגו' אפילו אותן וכו':

שפשטו כו'. אם יעשו תשובה יש בהן בטחון:

להחיות אותם גרסי':

עליהם הוא אומר. פסוק הוא בירמיה נ"א:

ה"ג מי שהוא כלב יכול הוא ליעשות ארי ומי וכו':

יכיל את. לשון שאלה יש בכחך שתגזור על בני עיירות שלא ידליק אדם אור שלשה ימים:

אין. וכן עשה:

לעידן עמיא גרסי'. ופי' לעת ערב תרגום של כהה עמיא ובכל מקום שמצאתי מדרש זה גר' לערב וכו':

סלקון וכו'. עלו שניהם על גג פלטין ראה יהושע עשן עולה מרחוק וא"ל מהו זה הלא גזרת שלא ידליקו אור:

ה"ג **א"ל אפרכיא ביש ועל אסיא כו'**. פירוש שר א' הוא חולה ונכנס הרופא ובקר אותו:

עד דשתי גרסי'. פי' עד שישתה חמין לא יתרפא ולפי' הדליקו אור:

עד דאת וכו'. בעוד שאתה בעולם:

בטלה וכו'. כי זה היה לו להמתין עד למחר כיון שהוא חולה שאין בו סכנה:

מיומוהי. מימיו עד השתא ועדיין אמרת אני טוב ממנו ממשה רבינו:

מיית. מת:

בהדין. באיזה יום אני מת:

חד יומא. בקש שימות בערב שבש כי היכי שיתעסקו עמו מיד לאחר מיתתו כי ההיא דתנן כל המדחה מטתו הרי זה משובח גם אמרו מת בערב שבת סימן יפה לו שנכנס למנוחה מיד:

ארכי. ממשלה ועי' כל זה במדרש קהלת בפסוק ברבות הטובה ובפרק במה מדליקין:

מחמייה אפין. להראות לו פנים:

מעבר וכו'. שאל אותם אם מותר להעביר המת ממקום למקום מחמה לצל:

פיפקין. וילון ודוגמתו פרשת במדבר מדבר עמה בתוך הפיפקין:

הכי גרסינן שלא תרד השמש עליו:
אגפיהון. כנפיהון:
הכי גרסינן במדרש קהלת בפסוק מעוות ולא בארון הכניסוך ובחבלים כו':
הכי גרסינן מהו עושה חובק כו':
שנאמר כסיל גר'. ועי' כל זה במדרש קהלת בפסוק מעוות:
דילמא. בלשון ירושלמי הוא כמו אתמר בתלמוד בבלי:
ושמעו קליהון וכו'. שמעו קול הבריות מייבבין והומין:
א"ל גר'. פי' ר"ש אמר כן לר' חייא:
אילין כו'. אלו הבריות מה עסקיהון שכך הומין:
זבן. קונה לצורך יום טוב:
מרי עבידתיה. בעל אדון עבודתו שעשה מלאכה עמו:
מרי עבדתי. הקב"ה:
וצלי. התפלל:
אילוסיס. מצאתי פי' מערה:
וחזא כו'. ראה יד אחת שהיתה מושטת לו וכו':
גבי רבינו גרסי'. ופירושו רבינו הקדוש:
א"ל הדא וכו'. זו מנין לך:
הדא וכו'. זהו דבר חשוב:
איסטופיטא. לשון חשיבות מלשון ספונים ולכן אין לך למהר ולמכרה עד שתדע שוויו בכמה אלא אני נותן לך ג' דינרים ולך וקנה ועשה לכבוד היום:
ליקרא דיומא גר':
ובתר יומא טבא גר'. פי' לאחר י"ט אנו שוטחין כלומר מכריזין קול מי שירצה לקנותו ומה שיעשה כלומר כמה שיעלה אוצרו ודמי שוויו תקח:
נסב כו'. לקח ר' שמעון אותן ג' דינרים והלך וקנה מקחו הצריך לו ונכנס לביתו:
שרית גניב. וכי התחלת לגנוב או פי' תתחיל לגנוב כל פעולתך קרקעות ומטלטלין אינה אלא מאה ואלו המקחות כולן שלקחת מה הם כלומר מה טיבן והיכן לקחת מעות:
תני לה כו'. ספר לה המעשה ואמרה לו מה אתה רוצה שתהא חופתך לעתיד לבא חסרה מחופת חבירך מרגלית אחת:
ומה נעבד. מה נעשה וכבר עשיתיו ואי אפשר לחזור וא"ל לך והחזר המקח שקנית לצורך י"ט לבעליהן כו':
מצטער. רבי היה מצטער על זה ועי' בשמ"ר פ' נ"ב:

ואיתיתה גר'. פי' והביאה אצלו:
כל הדין צערא צערת וכו' גרסינן. פי' כל זה הצער צערת לזה הצדיק:
דיהא גנוניה חסר גר':
ואין הוה וכו'. ואם יהיה חסר וכי אין כח בנו למלאות אותו:
בהדין וכו'. בזה העולם זוכין אנו לראות פניך ולא לעולם הבא ואולי צריך להיות בההוא עלמא לא זכינן למחמי אפך וכן מצאתי בספר ישן:
והודה לה גרסי'. ופירושו וכן עשה ר"ש שהחזירה ועז"א ולא עוד כו' וכן הוא בפ' פקודי:
מנסיב ליה גרסינן. פי' כשלקח אותה מרגלית ונתנוה לו היתה ידו של רבי שמעון מושפלת למטה כמו שמקבל דבר מחבירו וכשהושיטה והחזירה למעלה היתה ידו עליונה ויד שליח ה' אשר לקחה היתה למטה כמי שמלוה לחבירו כביכול כאלו ר"ש הלוהו למעלה. ומלת למטה הוא פי' נכתב בפנים על ארעייא:

פסקה ה

ה"ג בר' סימון בא וראה כמה חביבים הגרים לפני המקום:
השוה וכו'. דייק מדכתיב ותלכנה שתיהן:

פסקה ו

דתנינן תמן. במנחות פרק רבי ישמעאל:
הכי גרסינן שמוציא דברים בעונתן אשתו וכו'. ובירושלמי פרק קמא דכתובות דייק הכי דאם לא כן וכי בשביל נעמי העלובתא כל קרתא הוה מתבה לה:
וזיל כל עמא וכו'. מותר לשון הוא והוא לשון לקוח מפרק קמא דכתובות בירושלמי:
זו יוצאת. אשתו של בועז יצאת מביתו של בועז וזו רות נכנסה:
זו היא כו'. דריש ה"א של הזאת תמיה קיימת כמו הנגלה נגליתי:
לשעבר כו'. כך היה משיב אחד לחבירו שאמר הזאת נעמי:
איסקפטיאות. מנעלים חשובים ומצאתי פירושו עגלות צב:
מילתין. משי:
סמרטוטין. בגדים קרועים:
ה"ג בילקוט **לפרה הדיוטית**. כלומר גרוע ופרה סוררת:
בשוק. למוכרה:
רדיינית. חורשת מלומדת לחרוש ועושה תלמים יפה סדורים בשוה:
אמרין כו'. הבריות אומרים ואם היא טובה כמו שאמרת אלו מכות ופצעים שעליה מה הם ולמה הם:
ה"ג איליין מכותיה:

למה וה' וכו'. א"כ הוא כדבריכם שאני נעמי במעשי למה העיד ה' בי והרע לי:

פסקה ז

ה"ג תענה וגו'. ד"א וה' ענה בי העיד וכו':

ה"ג בילקוט **כל ענייה לא כו'**. פירוש כל ענייו לא היו אלא בי ודרש וענה לשון ענין כמו לענות בו דקהלת ולפי גירסת הספר דרשו מלשון עינוי:

לפי שבעוה"ז כו'. כלומר בא אדם לכלל זה שאומר וה' וגו':

אבל לעתיד כו'. ולא כתבו אלא כדי לסיים בדבר טוב כמנהגו:

פרשה ד

פסקה א

ושחרים וגו'. כל הענין בירושלמי פרק הערל:

גדול דרש ושחרים לשון גדולה כד"א הדבק לשחוור:

משוחרר מן העונות. גר' בירושלמי:

ה"ג חושים ואת בערא:

ה"ג בירושלמי מוליד נשיו אלא שחש כנמר וביאר את ההלכה עמוני ולא עמונית כו' ויולד מן חודש אשתו לא צורכה אלא ויולד מן בערא אשתו אלא בימיו כו':

לא צורכה. לא היה צ"ל אלא כו':

ריב"ל כו'. בירושלמי אין זה:

ה"ג ישמעאלי היה ונכנס כו':

יושב ודורש גר':

נתגייר. אותו ישמעאל כיון ששמע שכל מי שפונה להש"י יש לו תשועה בה':

ונתן לו. ישי את בתו:

ה"ג באמצע בית המדרש ואמר וכו':

פסקה ב

השבה משדה מואב. אציגה לפניך לשון הירושלמי ומתוכו יתבאר לך כוונת הספר וז"ל א"ר שמואל בר נחמן אני אין לי אלא משבה ותשב נעמי וגו' וזו היא השבה משדי מואב תחלה היינו אמר לה ותעזבי וגו' מתמול שלשום אמר לה אלו באת מתמול שלשום לא היינו מקבלים אותך עכ"ל ופירוש השבה משדה מואב משמע שכבר שבה לאל ית' בעודה בשדה מואב והוא אמר מתמול שלשום אלא אלו באת וכו' שבאותו פרק נתחדשה ההלכה עמוני ולא עמונית:

פסקה ג

נפיל וכו'. פי' ענק לקח ענקית מלשון הכתוב הנפילים היו בארץ:

ה"ג **נגן וגבור חיל ואיש מלחמה כו' עד וגבור חיל במשנה ואיש מלחמה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה ונבון כו'** ועי' בפרק חלק ותמצא כי כן הוא:

ה"ג לעיל פרשה חיי שרה ובערוך **א"ר יצחק פרדכסוס**. ופירושו לבן ביותר ופי' שם לבן איננו שם העצם אלא שם מקרה ע"ש הלבנונית:

ה"ג **ויהי שם הבכור יואל ושם משנהו אביה**. והוא פסוק בשמואל א' סי' ח' ועיין בס' נשא פרשה י' ושם פירשתיו ושוב גרסי' רבנן אמרי מה זה רשע אף זה רשע ור' יהודה כו':

שנשתנו כו'. דריש ומשנהו לשון שנוי ואביה לשון נבואה:

פתואל. הוא שמואל שפתה לאל בתפלתו:

שנשתנה למעשה. כלומר למעשים טובים. וה"ג בס' נשא פ"י:

פסקה ד

אלא לבת מ'. וגם היא היתה בת מ' משאמר בועז שמעת בתי שלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש:

עד כדון. עד עתה כלומר עדיין לא הלכה:

מסיימת. מציינת שיהיו מצויירים ומסויימים בידה:

מריק. ס"א מקרי:

שניתן לה ממי גרסי':

בחלקה. חלקת קדרישׁ:

פסקה ה

עתליהו. אם אחזיהו שהיתה אדוקה בע"ז ומרשעת ביותר ככתוב בספר מלכים:

והתקינו לשאול שלום גרסינן. כדי שלא יבא ח"ו לכלל שכחה:

וכן המלאך. וזהו הסכמת בית דין של מעלה:

מטריחין וכו'. ומתוך כך יעוררו האומות שנאה עלינו:

בין הכרכים. בכל הכרכים. או ר"ל כרכים ספרי דברי ימים ומפורסם הוא בין כולם:

ומצאו כו'. אין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה זכרון אלו נביאים שנא' אז נדברו וגו'. ושוב גרסי' ומאמר וגו'. ונכתב בספר אלו הכתובים שנאמר הלא הם כתובים כו':

ויכתב בספר. ויליף גזירה שוה בספר בספר מן כתוב זאת זכרון בספר שנאמר על עמלק:

אין נאמרה מפי ב"ד. אלא מסיני נאמרה שנאמר כתוב זאת זכרון:

אלא שאין מוקדם וכו'. שאינה כתובה בתורה אלא בכתובים וראויה היתה להכתב אצל מלחמת עמלק:

רבן של יהודים. הוא מרע"ה וכן כתיב בהדיא בספר הזוהר:
נפטרו. ממעשר שהזורע בחוצה לארץ פטור ממעשר:
ה"ג אמנה וכותבים ועל התחום:
ה"ג **וכן אמר הקב"ה אל יהושע חטא ישראל ולא יהושע וגו'**. ופי' דאל"כ למה אמר הקב"ה עברו בריתי וכן מצאתי בילקוט ובירושלמי:

פסקה ו

ה"ג **שבעים אלף סבל וגו'**. וסיפיה דקרא ושלשת אלפים ושש מאות מנצחים להעביר את העם. פי' אלו ג' אלפים ושש מאות היו נוגשים על אלו מאה וחמשים אלף עושי מלאכה והנה לפי החשבון יגיע לכל אחד ואחד ארבעים ושנים לבד מאותן שש מאות שלא הגיע לכל אחד ואחד מהם כי אם ארבעים ואיידי דזוטרי לא קפיד הספר עלייהו ודוגמתו תמצא סוף פתיחתא דאיכה רבה ובזה יתיישב הא דלא קחשיב בספר מלכים כ"א ג' אלפים וג' מאות נוגשים דהתם קחשיב לכל אחד ואחד מ"ב במילואם ושלש מאות הנותרים שלא הגיע להם כ"א ל"ח אינו מקפיד עליהם ורש"י ז"ל פי' שם שלא היו הנוגשים רק ג' אלפים ושלש מאות ככתוב בספר מלכים והגיע לכל אחד ואחד מ"ה והותר ואלו ג' מאות הכתובים פה יותר היו נציבים ממונים על הנוגשים כמעשה ארץ מצרים אבל לפי המדרש הזה נראה מה שכתבתי:
דעביד כן כו'. מי שעושה כן שאינו ממונה כ"א על מ"ב יכול לעמוד ולהשגיח בהם כראוי:
ולא הוה חכים כו'. פי' ר"י ערמא"ה וכי לא היה מכיר שהיא נערה מלקטת שעורים. ועוד יש להקשות וכי לא היה מכירה והלא בבואה לעיר עם נעמי כתיב ותהום כל העיר הרי שהכל ראו אותם וידעו מהם ויהי פירושו כההיא דלקמן גבי שאול ודוד:
נעימה וכו'. וכדמפרש ואזיל כל הנשים וכו':
שוחחות. ומתוך כך האחוריים בולטים ורגליהם נראות:
יושבת. כלומר הרביצה את עצמה:
מסלקות כו'. מעלות בגדיהם עם החגורה למען יהיו קל ללכת:
מפרץ כו'. שהמלך פורץ דרך לעצמו כדאיתא במס' יבמות פ' הערל:
שופט. כלומר איש חשוב כדאיתא בפרק הערל:
ה"ג אנשים למה נתרחקו:
ה"ג לנשים להוציא לקראת נשים נתעלמה וכו':

אצל שמואל כו'. אבנר בא אצל שמואל ושאלו אלו הקושיות שהקשה לו דואג ואמר שמואל זה מניין לך:
מיני הוא. מין הוא ואינו מאמין בדברי חז"ל הדורשים מן הקבלה עמוני ולא עמונית:
חלק. בלא תשובה כלל:
לאשה שלא כו'. כלומר דרכה של אשה שלא להוציא לקראת הולכי אורח:
ה"ג לאיש ליתן שכר וכן הוא באגדת שמואל ובירושלמי פרק הערל:
ואת אמרת וכו'. כאלו היה לה כן מעצמה בתמיה ואיך יהיה זה הלא מקרוב פירשה ממקום טומאה והשיב אלא רבתה כו'. פי' גבירתה היא חמותה למדתה כך והרפה ממנה מעשי מואב ודייק סיפיה דקרא השבה וגו' כלומר ששבה מדרכי מואב ע"י נעמי וכן הוא בילקוט ובספר ישן בהדיא:

פסקה ז

ה"ג **בעמרים וגו' מעט**. כלומר סיפיה דקרא זה שבתה הבית מעט:
תפסה לוקי וכו'. פי' תפסה לקט מעט בערך חמותה שהיא גם מצפה אליה כי אין לה לאכול כ"א הלקט הזה ואינו מספיק לשניהן:
לוקי. מועט ודוגמתו ריש איכה רבה לוקט"ו לוקט"ו. ואולי שצ"ל מעט תפסה לה ק"ו לאותה שבבית וסמך לזה מצאתי בספר ישן:

פסקה ט

והלכת אחריהן גרסי':
אינם הולכים גרסי':
אלא אחר העינים. וכן כל ישראל אינם הולכין אלא אחר הסנהדרין שנאמר כי יפלא ממך וגו' ועשית על פי הדבר אשר יורוך וכן פרש"י בשיר השירים פסוק עיניך יונים:
שלא לרחוק. שלא ידיחו אותך מלבוא בקהל ואולי צריך להיות לדחותך:

פרשה ה

פסקה א

הוא היה: ה"ג בירושלמי דסנהדרין פרק כהן גדול **בחקל סומקתא**. פירוש בשדה שמראיתו אדומה:
ה"ג מלאה שעורים כתוב אחד כו':
עדשים. בסוף ספר שמואל:

ה"ג **ענבותן דומה כו'**. וכן הוא בירושלמי שהיתה ענבה שלהן יפה כשל שעורים ופירש הערוך ערך ענב הקמח שנעשה מן אותן עדשים היה יפה כשל שעורים וקצת תימה מי דחקו לזה ובמדרש שמואל גרסי' שהיתה שבילתם גבוהה כשעורים:

הפלשתים שהיו גבוהים גרסי':

ויצילה. לשון רבים:

ויצילוה. משמע אחד לבדו הציל אותה:

שהחזירוה כו'. והרי הוא הצילה לו מיד הפלשתים כלומר נשארה בידו:

שנה א' כו'. בשנה אחת היתה לאפוקי בשתי שנים דרבנן דלקמן:

ושתי שדות היו. א' של שעורים ואחת של עדשים וה"ג בירושלמי בהדיא:

שהיתה חביבה עליהם גר':

לאבד. גר' בכל מקום דכתיב לעבד:

פשיטא ליה. פי' בשתי שדות היה המעשה והיה צריך לעשות מאחד מהם דרך המלך ולאבד וליתן הדמים מאי קמיבעיא ליה בתמיה פשיטא דמותר אלא הבעיא היתה אם מותר לו לאבדם בלא דמים ואם תמצא לומר דמותר לאבדם בלא דמים עדיין קמבעיא ליה איזה מהן יאבד:

אי זה מהן לאבד גרסי':

ושתי שנים. ב' מעשים היו בב' שנים זו אחר זו:

ה"ג **והלא נלמד משל אשתקד** והכי מוכח בהדיא במדרש שמואל ומאי קמבעיא ליה עוד בשנה אחרת ומשני שאין למדין כו':

ה"ג במדרש שמואל **שאין למדין מעשה ממעשה** ובירושלמי גרס אין למדין משנה לחברתה:

הלכה נצרכה לו. עי' סוף פ' הכונס:

ה"ג בירושלמי **ולא אבה שתקבע הלכה לשמן**. פי' לשם אותם שלשה והטעם איתא בפ' הכונס לפי שהמוסר נפשו למות על ד"ת אין אומרים הלכה משמו:

עשאה מסכתא. כלומר מדרש בפני עצמו עשה מהלכה זו אם המלך פורץ דרך לעצמו ודרשו ויסך לשון מסכת והכי איתא בירושלמי:

ה"ג בירוש' וקבע הלכה לדורות מלך פורץ וכו':

וויתור. בזמן היתר במה והיו צריכין מים ממש לניסוך המים שבחג ואלו השלשה גבורים בקעו בקרב המחנה להביא מים טהורים לנסך על הבמה:

ה"ג במדרש שמואל ובירושלמי ר' חוניא בשם ר' יוסף הלכות שבויה נצרכה וכו':

תבע. לבנותה:

פסקה ב

ארצה וגו' גרסי':

כדרך כל הארץ. בחופה וקידושין ונופל לשון היכרה עליו כד"א וידע אדם וידע קין ואיש לא ידעה וכן רבים:

פסקה ג

ה"ג הגד הוגד למה וכו':

ה"ג **שאין צריך לומר בחיי אישך**. פי' שמשום כבוד בעלה ואימתו ודאי עשתה עמו כל מה שתוכל:

ותעזבי אביך כו'. עי' בילקוט הגירסא יותר נכונה:

שאלו כו'. אלמלא באת להתגייר מתמול שלשום לא היינו מקבלין אותך שלא נתחדשה אז הלכה של עמונית וה"ג בילקוט בהדיא:

פסקה ד

אמר רב חסדא. בילקוט משמע שצריך להיות אמר רב חסא:

שלמה. רמז לה שלמה יעמוד ממנה. ודייק שלמה ככתיבתו:

ה"ג בילקוט שמענו וכנפים לשחר שנאמר אשא כנפי שחר כנפים כו':

פסקה ה

ה"ג **בעיניך אדוני וגו'**. וסיפיה דקרא ואנכי לא אהיה כאחת שפחותיך וכתיב ויאמר לה בועז וגו' וכתיב לה בלא מפיק קרי ביה לא כלומר לא כן הדבר כאשר דברת שאין אתה מן האמהות כלומר השפחות אלא מן האימהות:

ה"ג אין אתה מן האמהות אלא מן האימהות:

ואת בנותיה וכו' גרסיא. וסיפיה דקרא ויקרא לה נובח וכתיב לה בלא מפיק וכן לבנות לה:

שאין לשקר כו'. ומקרא זה מדבר בחנופה וגסות רוח כדאיתא בפרק זה בורר ועיין בפרש"י ורמב"ן סוף פ' מטות:

תשועה. כלומר תקומה:

פסקה ו

ה"ג ויאמר לה בועז לעת האוכל:

שית שטין. ששה שטות ודרשות היה דורש על גשי הלום:

זו לחמה וכו'. כדאמר שולחן מלכים:

שנוצדה. לשון הצד ציד או לשון צדדים:

מן המנין. של שנות מלכותו:
ה"ג בילקוט שמואל **נתכפר לו בשעירה כהדיוט**. פי' וקרבן מלך אינו בשעירה אלא בשעיר זכר ככתוב בפרשת ויקרא:
הכי גרסינן בשלמה קרובי למלכות ואכלת:
ה"ג **נותנת לפניו קערה**. וכן הוא בילקוט קהלת בפסוק לשחוק אמרתי ושם הגירסא יותר נכונה:
ה"ג לימות המשיח אוכל בעוה"ב:
מעשיו כחומץ גרסי':
כירומניקאה. פי' הערוך בלשון יון נחושת:
ה"ג **עשו לו מולה של נחושת** והכי גרסי' בפרשת ואתחנן ובירושלמי בפרק חלק ובערוך ובפרש"י בפ' חלק דוד של נחושת ובערוך פי' חמור של נחושת והיו משיבין אותו עליו וכאן יש לפרשו כן:
ה"ג **צלם פלן שזבני**. כלומר היה קורא לכל עבודת כוכבים שיצילוהו:
זכור הייתי כו'. כל זה הוא גירסת הירושלמי בפ' חלק:
אנא צווח כו'. אנא אקרא ואתפלל לה' אם יענני הרי טוב ואדע כי אל אמת הוא ואם לא הרי כלל אחת היא וכל הפנים שוים ח"ו:
חלונות. ששם נכנסים כל התפלות:
משיב הרוח. וישיבהו קדריש לשון משיב הרוח ועיין מזה לעיל בפ' ואחחנן:
ה"ג **מלכותו ליצד ממנו**. ופירושו כמו להיצדד:
והכה ארץ. פסוק הוא בישעיה סימן י"א:
ה"ג **וכמה נכסה מהן שלשה חדשים שנאמר ויפגעו את משה ואת אהרן אף גואל אחרון נגלה להם וחוזר ונכסה מהם וכמה וכו'**. ועיין כל זה בבמדבר רבה פי"א ובמדרש חזית פסוק דומה דודי לצבי:
ה"ג **המחכה ויגיע וגו'**. ועי' כל זה בבמדבר רבה פי"א ובמדרש חזית בפסוק דומה דודי:
מ"ה ימים שישראל גרסי'. ור"ל באותן מ"ה ימים שהמשיח יהא נכסה מהם:
לאיכן. כמו להיכן:
הוא מוליכן. קודם שנתכסה מהן:
מאן דאמר. כמו יש מי שאומר:
טובלין פתן בחומץ גרסי'. והטעם שהחומץ יפה לשרב וה"ג בויק"ר פ' ל"ד. והטעם שטבע כל דבר חמוץ קר ולח כך כתב בספר שבילי אמונה נתיב ד':
ודאי. כלומר בצד כולם וזהו בקצה האחרון ולא בתוכם משום צניעות:

קלי. לשון מעט ודרש קלי כמו קליל:
בידו של אותו צדיק. בועז שתפס מועט ונתברך עד שהיא אכלה ממנה כדי שבעה והותירה:
ה"ג **אלא מדכתיב ותאכל ותשבע ותותר נראים הדברים כו'**. ועי' בויקרא רבה פ' ל"ד: **נראין הדברים כו'**. מדלא כתיב והותר דמשמע שהיה שם מותר אלא ותותר משמע שהמותר היה מצדה שנתברך במעיה:
אל רעהו וגו' גרסינן. ועי' בויקרא רבה:

פסקה ז

מבדר. מפזר כדי שימצאם שמעון בר בא ויזכה בהם:
מבקר. מפקיר וכן הוא בתלמוד ירושלמי בהרבה מקומות:

פסקה ח

עד הערב וגו' גרסי':

פסקה ט

ה"ג עשיתי עמו הרבה:
ה"ג א"ר יוסי יען וביען הוא יען:
ה"ג **ר' שילה דנווה האביון הונך כו'**. ועי' כ"ז בויקרא רבה פ' ל"ד:
ה"ג ונקמתן של ישראל ביד וכו':
לרמאין שבהן וכו' גרסינן. ועיין שוב בויק"ר פ' ל"ד:
דלמא. פירושו בלשון ירושלמי כמו אתמר:
ה"ג נטפל ביה במיתתיה:

פסקה י

ואת המתים גרסינן:
והאשה עשתה כו'. מפני הצדקה שעשתה עמו כמ"ש למעלה עשתה אותו טפל אליהם שאמרה קרוב לנו ולא אמרה קרובין אנחנו כן הוא בילקוט:

פסקה יא

ה"ג **מואביה היא זו הוא אמר כו'**. ולפי שתלתה בו בבועז דבר טפל שהוא דקדק בדבריו ואמר תדבקין עם נערותי והיא אמרה עם הנערים לפיכך כתיב ותאמר רות המואביה כלומר שמדרכי מואב היתה לה זאת. וכן הוא בהדיא בספר ישן:

פסקה יב

וכי ערומה גרסי':

שני עטפים. עטיפות חליפות שמלות אחד לשבת ואחד לחול:
וכך דרשה כו'. שיהיה לכל אחד ב' עטיפות ובכו תלמידי חכמים ואמרו דרך קובלנא אין בנו כח להיות לנו חליפות שמלות וכעטיפתנו בחול כן עטיפתנו בשבת ובילקוט הגי' יותר ברורה במאמרים אלו:
לשנות. עטיפות בגדי החול ישנה בשבת כדאיתא במסכת שבת שישלשלם למטה אם דרכו לחגור אותם לחגורה למעלה או להיפך כך י"ל לפי הסכמת תלמוד בבלי במסכת שבת ועי' כל זה בירושלמי סוף מסכת פיאה:
צריכין אנו. בירושלמי גרסי' אתם:
וירדתי הגורן גרסי'. ודריש הכתיב:
ה"ג **קבל מר' חייא חד חקל**. ופירושו קבל ממנו שדה אחת באריסות או רצה לומר שקנאה ממנו ואמר לו כמה רגילה לעשות פירות אמר לו מאה כורין היא רגילה לעשות:
ה"ג **זרעה ואעלה ועבדה פריה כו'**. פי' זרע את השדה ואסף את פירותיה והיא עשתה מאה כורין חסר אחת:
פריה. פי' חסר ועי' ערוך ערך פרא:
ה"ג דהיא עבדא מאה כורין זרעית ואעלית ועבדה כו':
א"ל אין. השיבו על ראשון ראשון וא"ל הן אמת שהיא עושה מאה כורין ושוב חזר ר"ש ואמר לו והרי היא עשתה חסר:
ה"ג **א"ל הן אוקימתא אדרא אמר בגובה שבעיר א"ל ולא כן כו'**. פי' א"ל ולהיכן העמדת הגורן א"ל כו':
וירדת. משמע שהגורן עמדה בנמוך שבעיר והטעם שהרוח אינו שולט כל כך ואינו מנשב רק המוץ לבדה:
אזל נפיחה כו'. הלך ונפה המוץ בנפה ומצא שהיא עשתה השאר ובילקוט תמצא המעשה זה אפס קצהו:

פסקה יג

יבא אחד מן הכלבים גרסי':
מן הכלבים. דרך כינוי:
ויזדווג לי גרסי'. ולפיכך לא טוב הדבר לשום בגדי עלי ועי' בפירש"י ז"ל ולכן אלי לא כתיב:
עלי ליישב. למצא פשר דבר לקיים צווי שלך לילך תחלה אל הגורן ואח"כ לשום בגדי עלי וכן אלי קרי כלומר עלי ליישב:

פסקה יד

ה"ג בב"ר פרשת וירא וכן הוא שם בילקוט ובילקוט ירמיה ובערוך ערך עבר רבי חנינא אמר תחלת עיבורו של מואב לא היתה לשם זנות אלא לשם שמים בדיו לא כן עשו לשם שמים אלא לשם זנות שנאמר וישב ישראל בשטים וגו'. ורבי סימון אומר תחלת עיבורו של מואב לא היתה לשם שמים אלא לשם זנות ותעש בדיו לא נאמר אלא לא כן עשו לשם זנות אלא לשם שמים שנאמר ותרד הגורן וגו' רבנן אמרי כו'. ועי' בב"ר פ' נ"א:

רבנן כו' עד ותרד וגו'. ודרש בדיו ר"ל רות שעשתה לשם שמים לא עשתה כמו שעשו המה וממילא שמעינן שהמה לא עשו לשם שמים כך יש לפרש דברי רבנן אבל לעיל בב"ר פרשה נ"א ליתא דברי רבנן ובמקומו ר' לוי אמר ועיין שם:

פסקה טו

שבירך על מזונו. כד"א ואכלת ושבעת וברכת וגו' על הארץ הטובה:

מרגלת לשון לתורה גר'. והתורה נקראת טוב כמו שמפרש והולך:

ואת אמרת וכו'. ושופט כל הארץ ממי היה מתיירא:

שטופים בזמה גר':

גיל כעמים וגו' גרסי'. וסיפיה דקרא אהבת אתנן על כל גרנות דגן:

ואין דרכן כו'. י"ל אין דרכן שיניחו ליעשות עבירה בממונם ובילקוט לא גרס ליה:

פרשה ו

פסקה א

כנור. עי' זה משלם באיכה רבה בפסוק צעק לבם אל ה':

החיש לה. י"ל שבפתאום ובמהירות קללה ובילקוט גרס השחיל פי' הוציא:

בלבו וברכה גרסי':

סליק לרומי. ה"ג בספר אות אמת:

לבר בייתיה וכו'. אמר לבן ביתו לך וקנה לי מן השוק דבר הגון השוה לכל הלך והבא לו צפרים א"ל מפני מה התמהמהת להביאם ואולי שהוא בעצמו צד אותם ובספר אות אמת כתב נ"א מפני מה הן שוות מפני שמחרידות את האדם ושוהות לצוד:

מקרא זה חרדת כו'. מוקש הוא המצודה שנוקש וניצוד בו העוף והוא נותן חרדה על האדם:

ה"ג יתן מוקש חרדת אדם כו' חרדה שהחריד יעקב כו':

כחזזית. ילפת תרגם אונקלוס חזזית ונקרא ילפת על שמסבב ומלפף את האדם מכל צד:

רוחות. שדים:

והנה אשה טהורה כו'. הנה אשה משמע מוכנת ומזומנת כד"א משה משה ויאמר הנני וכן גבי אברהם כמו שפרש"י:

ה"ג מרגלותיו ויאמר מי את:

אמתך וגו' גרסינן:

פסקה ב

חסדך וגו' גר':

הכי גרסינן מיד נפקד שנאמר:

הכי גרסינן ולא נפקדה כיון שנשאת למחלון וכיון שהתפלל כו'. ופי' כל עוד שהיתה נשואה למחלון לא נפקדה אע"פ שהיתה בת מ' וכתב בספר אות אמת שבנוסחאות אחרות ל"ג ליה כלל:

מן הראשון וגו' גר':

אוהבת כו'. דייק מדכתיב היטבת חסדך זה האחרון שבחרה בזקן עשיר יותר ממה שלא הלכת אחר בחור שזהו יותר טוב לך אע"פ שהוא דל:

פסקה ג

ה"ג וריב"ל רבנן סבירין וכו':

אחים היו. ומכל מקום היה טוב יותר קרוב לגאול כי הוא הבכור:

ה"ג שלמון ואלימלך וטוב היו כו':

פסקה ד

הלילה הזו וכו'. דאל"כ הלילה למה לי:

לגאלך וגו' גר':

גזיז. עבר כד"א וכן נגוזו ועבר:

במה הויתא כו'. אלישע אמר לר"מ באיזה ענין היית עוסק:

ה"ג **מראשיתו א"ל ומה אמרת ביה א"ל ברך כו'** וה"ג בילקוט קהלת:

שהיו בידו כו'. מקודם שנצטרע:

ה"ג בירושלמי בפרק אין דורשין **א"ל ומה את אמרת תובן**. פי' אלישע אמר לר"מ מה אמרת שוב בבית המדרש א"ל וכו':

עקיבא רבך גר':

וכי הוה כו'. בדידי הוה עובדא הכי וכדמפרש ואזיל ובילקוט גר' וכן היה:

שרון כו'. התחילו אלו ואמרו מזמורים של הבל ואלו אמרו חרוזות לפי אלפא ביתא שירות לפי המשקל:

איליו כו'. אלו הם עוסקים בשלהם ובמה שהם רגילים ואנחנו אין אנו עוסקים בשלנו:

ה"ג **מסיני נתנו באש שנא**' וה"ג במדרש קהלת בפסוק טוב אחרית ובילקוט קהלת הגי' יותר ברורה:

שלא היתה כוונתו וכו'. אלא לגדולה וכבוד כמו שנעשה לר' יהושע ור"א:

ה"ג ומה את אמרת בלא יערכנה כו':

א"**ל**. אלישע לר"מ:

חזור לך. לביתך:

לית בחילי. אינו בכחי וברשותי:

ומהיכן היה לו המעשה הזה. שנשתנה לגריעותא כולי האי:

ה"ג בירושלמי **בכריסה כריסה של כו**'. כריסה. פי' כמו כאריסה פי' ארס של נחש והוא לשון קצר:

ועד כדון. ועדיין אחר כל המעשים שעשיתי תאמר מקבלין אותי אם אשוב:

דכדוכה כו'. כלומר עד שעת מיתה:

ליני הלילה כו'. כלפי אש אמר כן שתשקוט ותנוח בעודנו חי בעוה"ז עד שימות הוא ויגאלנו:

ודמכת. האש שקטה ונחה מלשרוף:

אמרון ליה כו'. התלמידים אמרו לר"מ ר' בעוה"ב אם יאמרו לך את מי אתה רוצה לעוה"ב אביך או רבך מה תאמר:

ה"ג אביך או רבך מה תימא:

אמר אבא וכו'. ראשון אבקש על אבי ואח"כ על ר':

אמרון ליה ושמעין גר'. פי' וכי ישמעו לך להניח רבך לעוה"ב על כל הרע שהרע:

בעובדוהי. במעשיו אלא הבט לתורתו:

כך העמיד. זרע כשר וצנועות:

ה"ג **כלום קריא חסר וחטאתי לה**' **אין כתיב כאן אלא וחטאתי לאלהים אם חטאתי אני עושה לאלהים ואיני עושה הרעה הגדולה וכו**'. ועי"ל בב"ר פרשת וישב ובויק"ר פרשה כ"ג פרשתיו בשם רש"י ז"ל:

דוד מניין. עי' בבמדבר רבה פרשה ט"ו:

גבר חכם בעוז. קרי ביה בועז:

פרשה ז

פסקה א

שנשתהתה שש שעות. שש שעות היתה שוכבת למרגלותיו וזהו רמז של ו' יתירא:

ואל יתחלל בי שם שמים גר'. והיה אל יודע לשון תפלה לאל חי:

פסקה ב

הבה כתיב. צריך לומר שכן היה כתוב בספרים שלהם שבספרים שלפנינו כתיב הבי וכן רבים:

ואחזי בה וגו' גר'. ודייק סיפיה דקרא ותאחז בה ולא כתיב ותאחזה בה וכן הוא בילקוט בהדיא:

לישא לו אשה. משמע שקידש אותה בהם ואם היה שש סאין וכי דרכה של אשה להנשא בשש סאין והיאך תוכל לישא משא כבדה כזו ובסנהדרין פ' חלק הגי' באופן אחר:

בזכות וימד כו'. כלומר רמז לה שיעמדו ממנה וכו':

חנניה מישאל ועזריה. שלשה אלה חשיב להו לאחד ומצאתי בספר אות אמת בשם נוסחא אחרינא והלא שמנה הם אלא אלו שלשה כיון שמעלתן שוה מנאן כאחד:

ה"ג **ואיכא דאמרי למרבה המשרה כתיב חסר מ' וכו'**. ור"ל וכו' כדאיתא בפרק חלק בקש הקב"ה לעשות חזקיה משיח וכיון שלא אמר שירה נתעכב ולכן המ"ם סתומה באמצע התיבה וכן כתב בספר אות אמת אך שהוסיף להגיה עד אין קץ:

פסקה ג

ה"ג ואת אמרת ויבא:

פסקה ה

נתן לי וגו' גרסי':

נראה דה"ג ונאמר ריקם בצדיקים כו' עד אל חמותך לא כריקם שנא' במצרים ריקם שנא' בצדיקים אלא כריקם שנא' בעולי רגלים כי הא וכו'. ולפי גירסת הילקוט צ"ל ולא יראו פני ריקם ונאמר ריקם בעבד עברי שנאמר לא תשלחנו ריקם ונאמר ריקם בצדיקים כו' עד אל חמותך לא כריקם שנאמר במצרים ולא כריקם שנאמר בעבד עברי אלא כריקם שנאמר בעולי רגלים כי הא וכו':

הראייה שתי כסף. כלומר ורות גם היא באה אל חמותה בדבר מועט:

שתי כסף וכו' גרסי'. וסיפיה דמתניתין ובית הילל אומרים הראייה מעה כסף פ"ק דחגיגה והוא ג"כ דבר מועט:

פסקה ז

מה לאחורי תרעא כו'. כלומר מה זה שנזדמן שם לשעה וכי לאחורי השער היה עומד:

הטיסו הקב"ה גרסי'. פירוש הפריחו ועיין בב"ר פכ"ט וה"ג בילקוט:

מתוך ישובו. שישב שם וימתין עד בואו ובילקוט ל"ג ליה:

ה"ג **אף אני אעשה את שלי ורבי יהודה אומר אפילו היה בסוף העולם כו'**. ועי' בילקוט ולפיכך הטיסו הקב"ה לשם לפי שעה הצריכו לו שהקב"ה לא יגרע מצדיק עינו ומסייע לבאים לטהר ור"י סובר שנזדמן שם כדי שלא ישב הצדיק ויצטער:

שנטלו אותן. וכתיב לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה':

לית אנא כו'. אין אני מערב משפחתי בזרע פסול וכדמפרש ואזיל:

פסקה ח

מזקני העיר וגו'. גרסי' וסיפיה דקרא ויאמר שבו פה וישבו:

ה"ג בירושלמי פ"ק דכתובות **אמר רבי פנחס מיכן לבית הזה שהן ממנין זקנים בבית משתאות שלהן** ע"כ ודייק מדכתיב מזקני העיר ואין זקני בכל מקום אלא סנהדרין ומה שאמר לבית הזה י"ל ב"ד של מטה וה"ג בילקוט:

פסקה ט

ה"ג **תגאל גאל לגואל אמר ואם לא יגאל לב"ד אמר הגידה לי ואדעה שלא תאמר וכו'**. ודייק ואדעה כמו והאדם ידע:

דהיא אזלת רות. הלכה לה ממני כי לא אוכל לגאול אותה עם נחלתה ולפיכך אמר ודאי דהיא אזלת הלכה לה ונאבדה כמו הלכה חמורך טרפון ולשון זה רגיל בלשון ירושלמי כגון ביבמות פ' הערל אזל לה הא דאמר רב הונא אין ממזר חי יותר משלשים יום וכן הוא בפרק עשרה יוחסין ובב"ר פרשה ס' בין חייתא למחבלתא אזל ברא דעלובתא:

פסקה י

ה"ג המואביה אשת המת קנית קניתי כתיב והא מסייעא כו':

פסקה יא

בנו אפייא כו'. במנהגם ועניינם של ישראל כדאמר אופייה של אלהיה:

ה"ג אין לך מנוול ומשוקץ:

ה"ג **שאוכל עשב בראשונה היו קונים במנעל ובסנדל שנא' שלף איש נעלו וחזרו כו'**. ואיירי בנכסים שיש להם אחריות וכל זה בירושלמי פ"ק דקידושין:

אבוד פלוני ממשפחתו גרסי':

ה"ג למשפחתו חזרו להיות קונים בכסף:

ה"ג בכסף ובשטר ובחזקה:

ה"ג **הרי עדי השטר והעד עדים הרי עדי חזקה ואין קרקע נקנית כו'**. ויליף לה משדות בכסף יקנו והכי איתא בירושלמי בהדיא ולא גרס התם אין כסף נקנה כו':

פליגא. על ר' יוחנן דאמר שנקנית בכסף שוה פרוטה ויליף לה משדות בכסף יקנו דכתיב בנביאים ואמר ר' חנינא שהם ליטרים:

שהיו קנטרים. בבראשית רבה פרשה נ"ח יליף ליה מדכתיב עובר לסוחר ובירושלמי יליף ליה מדכתיב בכסף מלא יתננה לי:

ולא דמי. הא דרבי חנינא להא דרבי יוחנן ולא פליגי:

ה"ג **הכא כתיב כסף ומה דאמר כו'**. הכא בנביאים כתיב כסף שדות בכסף כו' והיינו פרוטה והא דאמר ר' חנינא שהם ליטרים היינו היכא דכתיב שקלים:

ודלא כר' אליעזר. הא דאמר שקרקע אינה נקנית אלא בג' דרכים בלבד דלא כר"א:

ה"ג **הילוך קנה דתני אם הלך כו'**. ובירושלמי גרס כמו כאן:

שהלך גרסינן:

לא קנה עד שיחזיק. וה"ג בהדיא בירושלמי ובילקוט פ' לך לך ופ"ב דבבא בתרא:

ה"ג בירושלמי הכל מודים במוכר שביל לחבירו כיון שהלך בו קנה ומסיים בו שנא' קום התהלך בארץ וגו':

פסקה יב

ה"ג **של גואל נראין הדברים כמ"ד נעלו של בועז שדרך כו'**. וה"ג בילקוט שמואל: **החדשה וגו' גרסי'**:

ע"י שהעביר כו'. עי' בב"ר פ' ס"ה ופ' ע"ג ובויק"ר פ' ל"ג ושם פירשתיו:

ה"ג **פרצוף פנים עם החוטם**. ומתני' היא סוף מס' יבמות:

ע"י שחשדן גר' ועיין בפרשיות הנ"ל:

ה"ג שנא' ויקבצו:

ה"ג ירדוף אביה אחר ירבעם וגו':

שמונה. לשון לא תונו ולעיל גרס שהונה:

שהוא מונה את ההדיוט כו'. בילקוט שמואל מסיים ודכוותה וארוחתו ארוחת תמיד כל ימי חייו ימי חייו של מי רב ולוי חד אמר ימי חייו של יכניהו וחד אמר ימי חייו של אויל מרודך ונראין הדברים כמ"ד ימי חייו של יכניהו שבשעה שהקב"ה נותן שלוה לצדיקים אינו נוטלו עוד מהם עד שהוא מכניסם לג"ע ע"כ ומיד פתח שם וישסף שמואל אגג וגו' ומזה בא טעות הסופר שכתוב בס"א ודכוותה וישסף שמואל וגו':

פסקה יג

בשער וגו' גרסי':

מסובין. פי' הערוך חשובין:

לפיכך הוא כו'. עי' בב"ר ריש פ' ע"א:

שלו. של יעקב:
שאמרו דברים וכו'. שאמרו הכל שהיא תנשא לעשו בשביל שהיא עקרה וכמו שפרש"י שם בשם הפייט או פירושו כמ"ש בעל העקידה שהיו אומרים יעקב נשא לאה להוליד בנים ורחל לתשמיש בעלמא כמנהג דור המבול וכדאיתא בב"ר בפסוק נשי למך וכמו שפרש"י שם:
ה"ג אפילו לשם בנה שנא' אולי יחנן ה' שארית יוסף ולא סוף דבר לשם בנה אלא אפילו לשם בן בנה שנאמר הבן וכו':
סוף דבר. פי' כמו לאו דוקא בתלמוד בבלי:

פסקה יד

כבית פרץ וגו' גרסי':
עיקר מוטרין וכו'. פי' הערוך בלשון יון נקרא כן הרחם:
וגלף. וחקק ודייק מדכתיב ויתן לה ה' הריון משמע שעכשיו נתן לה בית הריון:

פסקה טו

ביצתו. שרשו:
בימי עתליהו. שלא נשאר רק יהואש:
שמה כתיב גרסי'. פירוש אצל בנות לוט:
אותו זרע כו'. ועי' בבראשית רבה פרשה כ"ג ופרשה נ"א:

פסקה טז

שיבתך וגו' גרסי'. וסיפיה דקרא משבעה בנים:

פרשה ח

פסקה א

ה"ג במדרש תהלים אף אתם לא באתם משתי אחיות:
שלקחה יהודה זקניכם גרסי':
לא מפסול משפחה הוא י"ל המעשה ההוא שבא יהודה על כלתו:
אלא בתו. כלומר רק את זה היתה בה שהיתה בתו של שם כהן לאל עליון ובילקוט תלים ל"ג ליה:
אכעיס. בילקוט גרס אכחיש:
מן קדמאי. נולד מקודם לפני רם:
ה"ג קדמאי:

דכתיב ובני כו':
ואת כלובי גרסי':
ה"ג **ותהי אשה אחרת לירחמאל** ומדכתיב אחרת דייק שהיא כנענית:
להתעטר בה. שמה קדריש שנקראת עטרה:
אלא ע"כ כו'. דייק מדכתיב שלמון ולא כתיב שלמה כבראשונה נוטריקון סולמות נשיאים כי שלמה היה עדיין סולם לבועז בנו שהיה נשיא ומשם ואילך היו כולם סולמות והכנות למלכים שמזרע רות נגזרה להיות נבנה בית המלכות:
שבאתי. בקהל ה':
מכלל לא יבא הייתי. קודם שנתחדשה ההלכה עמוני ולא עמונית ובאתי לכלל היתר אחר שנתחדשה ההלכה:
במגלה. במגלת איכה:
זרע הבא ממקום כו'. עי' בב"ר פרשה כ"ג ופרשה נ"א:
ה"ג פמליא שלו כאן:
לך הייתי מצפה. דייק מכפל לשון לך לך: